

verwijzen naar Oerol. Terschelling is als een bloementuin, die kort overdadig in bloei staat en de rest van het jaar een dor en uitgedroogd bloembollenplantsoen is. Opvallend is dat er hier nu meer bloemen bloeien dan in Utrecht, waar we vandaan komen. De klaprozen bloeien uitbundig. Ik denk aan het impressionistische schilderij *Klaprozen in de buurt van Argenteuil* (1873) van Claude Monet. De uitdossing van de dame en haar kind in matrozenpak op het schilderij is onherkenbaar veranderd. De evolutie van mode is van een andere orde dan de evolutie van bloemen. *Memes* tegen *genes*. Op het schilderij een vrouw in een lange jurk met een korset, want een ingesnoerde taille, met een grote hoed en een parasol. Op Terschelling anno nu is er vrijheid. Mensen dragen wat comfortabel is, zowel mannen als vrouwen. Met bermuda, T-shirt, sandalen, pet, zonnebril beschrijf je het merendeel van de mensen. Het is zo'n opluchting om van sociale conventies bevrijd te zijn en kleding te dragen die primair comfortabel en functioneel is: om te wandelen, te fietsen en luchtig in verband met de hitte.

Dan ben ik nu aanbeland bij een ergernis: het overgrote deel van de mensen hier is te dik. Ik erger mij eraan omdat het zo onnodig is. We hebben vrijheid, maar geen autonomie. We hebben ons dieet uit handen gegeven aan de industrie, die gebruik maakt van onze luiheid en zucht naar vet, zout en zoet, zoals Teun van der Keuken beschrijft in zijn essay *De mens is een ploskip* (2024). Ik had verwacht dat het theaterpubliek, dat over het algemeen hoog opgeleid is, de dans zou ontspringen. Alsof ons dieet niet genoeg is, is er nu de alomtegenwoordige elektrische fiets, waardoor het calorieverbruik naar beneden gaat. Terschelling is verder een carnistisch eiland, waar de uitbuiting van niet-menselijke dieren alomtegenwoordig is. Op het grasfalt worden koeien

gehouden. De weides worden royaal geïnjecteerd met stront, die je de adem beneemt. Er zijn schapen. Er is visserij. Tegelijkertijd is het eiland trots op de vogeldiversiteit en trekt het vogelaars, die doorgaans van vogels houden en dieren eten. Het lukt bijna, maar net niet, om mijn morele verontwaardiging over onnodig leed en onnodige stomheid terzijde te schuiven. Ook in het paradijs zijn er ergernissen.

Ondanks mijn bokkige boosheid kom ik in een flow wanneer we zoeven over de knisperende schelpenpaden, meanderend tussen de duinen, door het bos, met vergezichten, de zee en zonder mensen. Er daalt een diepe genotvolle kalmte in mij neer. Ik laat de boosheid los. Het eiland bruist van feestelijke vrolijkheid. Mensen versieren hun fiets. We komen een fiets tegen met een witte vogel met gele kuif erop. Een stel met op het stuur een grote kleurige dildo.

De eerste avond, wanneer Oerol nog niet is losgebarsten, wandelen we over het eiland. We stuiten op een gebeuren midden in het Koreabos. Vijf mannen in gele werkjassen staan te delibereren over hun muzikale performance. In het bos hangen tientallen vreemde voorwerpen. Het blijken ruitwiserinstallaties van auto's te zijn, die tussen de bomen bungelen. In de trein las ik in het boek *Mens, dier, natuur* over filosoof Steven Vogel, die beweert dat *alles* natuur is, inclusief

door mensen gemaakte dingen. Zijn de ingewanden uit auto's die hier in de bomen hangen, natuur? Vormt het geheel een harmonische eenheid of zijn de menselijke objecten een dissonant? Ik voel meer voor het laatste, al ziet het geheel er fascinerend uit. Ik hoor de

belerende stem in mij zeggen: ‘Als ze de troep maar weer opruimen!’ Maar goed, dit dennenbos is aangeplant in de jaren vijftig, ten tijde van de Koreaoorlog. Ook dit dennenbos is niet natuurlijk. De schelpenpaden ook niet. Dit hele eiland is niet natuurlijk. Aan de Waddenzeekant is er een robuuste dijk aangelegd en aan de Noordzeekant worden de duinen door aanplant van helmgras een handje geholpen. En toch voelt plastic op het strand onnatuurlijker dan het aangeplante duingras. Het antropoceen heeft verschillende gezichten. In wat voor antropoceen willen we leven? Hoe willen wij ons tot de rest van de natuur verhouden? Bij de entree van festivalhart De Deining staan groene bordjes over activisme voor feminisme en ecologisme, met onder andere Dolle Mina (Baas in eigen buik), Polly Higgins (ecocide), Aletta Jacobs (vrouwenemancipatie) en David Attenborough (natuurbescherming).

De kunst van Oerol kan je op een spectrum zetten naar de mate van symbiose met de natuur. De voorstelling die het meest in harmonie met de natuur is, is de performance van

eco-fado zangeres Nynke Laverman. Midden in een eikenbos is een openluchttheater opgebouwd. Het publiek zit dicht op elkaar. Een placeur vult de open plaatsen. Laverman heeft de présence van een druïde. Ze heeft een asymmetrische grijze jurk aan zonder ritsen, knopen of buttons. Haar donkere lange haar is aan één kant van haar hoofd kort opgeschoren. Het theater is symmetrisch opgebouwd, met een piano en een vingerpiano in het midden, en vier grote gongs